

חברת סיכומים לפי מיקוד תשפ"ה

תורה ומצוות

האם האדם הדתי הוא עבד או בן חורין?

הקדמה:

במשנה במסכת אבות נאמר ש"אין לך בו חורין אלא מי שעוסק בתורה." ברוח הזאת כתב ריה"ל ש"עבד ה' הוא לבד חפשי." קביעה זו נראית סותרת את הנחת היסוד של התרבות המערבית הרואה דווקא באדם החילוני את האדם החופשי שהרי הוא חופשי מעול מצוות (השם המקורי של החילונים הוא "חופשיים") אם כן אז כיצד ניתן להבין את הקביעה שדווקא עבד ה' הוא החופשי?

הרב זאב קרוב – דע מה שתשיב לעצמך:

התורה מגבילה את האדם המאמין בכל פרט בחייו וקובעת לו כיצד עליו להתנהג ואם כן נראה שהתורה סותרת את החירות שכל אדם שואף אליה. אם כך אז כיצד חז"ל קבעו שדווקא מי שעוסק בתורה הוא בן חורין?

כל אדם נולד בעל כורחו, ובעל כורחו קיומו הפיזי כפוף לחוקי טבע מסוימים. בניגוד לבעלי חיים אדם יכול לבחור לפעול בניגוד לחוקי הטבע שהכרחיים לקיומו (לשבות רעב, לעשן, לאכול מסמרים וכו'), אך הבחירה לא מבטלת את כפיפות הגוף לאותם חוקים. לכן אדם לא יכול לטעון שבגלל שרצונו החופשי זה לאכול מסמרים אז גם מדובר בהתנהגות שטובה בשבילו. באופן דומה כל אדם נולד עם אישיות מסוימת, ועם תכונות מיוחדות משלו, והכי טוב בשבילו לפעול בהתאם למה שמתאים לנפש שלו. החירות האמיתית היא לא לעשות מה שאני רוצה, אלא לבחור לעשות את מה שנכון בשבילי מבחינה גופנית ומבחינה נפשית, ולא את מה שהחברה או גורמים חיצוניים אחרים מכתיבים לי. בן חורין אמיתי הוא אדם שנאמן לעצמו, ופועל אך ורק על פי מה שטוב לו. השאלה הגדולה שנובעת מכך היא - כיצד האדם יכול לדעת מה באמת נכון בשבילו? מטרתה של התורה היא לעזור לאדם לענות על השאלה הזאת, לעזור לאדם לגלות את תכונותיו ולחשוף את עצמו. המסקנה היא שדווקא העיסוק בתורה ובמצוות הופך את האדם לבן חורין אמיתי, ואילו ההתנתקות מהתורה והפעולה על פי השפעות חיצוניות לוקחים מהאדם את חירותו

מדוע או מקיימים מצוות?

הקדמה: בעולם של חוויות וריגושים המצוות יכולות להראות לנו כמעשה טכני, ייבש ומנותצק מהעולם (חלילה) כדי להבין את מטרות המצווה והעולם הרוחני העומד מאחוריה, עלינו לחקור את טעמי המצוות ומשמעותן הרעיונית.

שתי סיבות עיקריות בחז"ל מדוע לא לחקור ולדרוש בטעמי המצוות:

- יש האומרים שאין למצוות טעם הגיוני, אלא הן רק רצון ה'.
- מקור המצוות השכל האלוקי העליון והבלתי מוגבל, וכיצד נוכל אנחנו, בעלי השכל המוגבל להבין את הטעם האלוקי? השאלה איננה האם מותר לחקור בטעמי המצוות, **אלא שלא נוכל לדרוש טעמי מצוות שמקורם אלוקי.** המסקנה היא **שאסור לנו להתנות את קיום המצוות בהבנת טעמיהן.** מקיימים מצוות כי זה ציווי בורא עולם, ללא קשר אם נבין את טעמי המצווה או לאו. אחרי שאנו מבטלים את רצוננו בפני רצון ה', אנו יכולים לחקור את טעמי המצוות ומטרתן, מתוך מודעות שבסופו של דבר יתכן וטעם המצווה הוא מה שאנחנו כבני אדם מבינים אותו, אך גם קיים טעם עליון ונשגב מהבנתנו.

בהקדמה ראינו את הדוגמא מהגמרא- "ולא יסור לבבו" (דברים י"ז). אמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי התורה? שהרי שני מקומות נתגלו טעמים ונכשל בהם גדול העולם. כתוב: "לא ירבה לו סוסים ולא ישיב את העם מצרימה", ו"לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו". דווקא שם נתגלה הטעם של האיסורים ועל כך אמר שלמה: אני ארבה (סוסים) ולא אשיב מצרימה, אני ארבה (נשים) ולא אסור. אך בסוף "ותצא מרכבה ממצרים" "ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו..."

ריהל, הכוזרי: על מנת להתקרב לאלוקות, להתחבר לה' צריך עצות מפורטות אלוקות- או בשם הרשמי, מצוות.

(אם אני אגיד לעצמי "אני כל כך אוהבת את ה', אני אקפוץ על רגל אחת 10 פעמים כדי להתקרב אל האהבה הגדולה הזו" זה לא יעבוד).. מדובר בעניין אלוקי. רשמים אלוקיים כמו שאומר ריה"ל בכוזרי, וכדי להתחבר לאלוקות צריך את דבר אלוקים. ע"י סברות אנושיות העניין לא יצליח במדויק.

ריה"ל נותן לנו משל הרופא: כסיל (רפה שכל) שנכנס לחדר רופא ומתחיל לחלק לאנשים תרופות ומרשמים על דעת עצמו. מה יקרה? הוא המית אנשים בתרופות ורפואות!! (פרדוקס. במקום להחיות, המית) אולי פעם ב הוא ישלח משהו מתאים שירפא מישהו אך זה מקרי לחלוטין.

על דרך זה- אנשים התמכרו אל עבודת אלילים כדי לחפש רוחניות אך אין הדבר יביא חיבור לה'. חיבור אליו זה על ידי מצוותיו.

הבן איש חי- עוד יוסף חי

שמירת המצוות על ידי מעשה מביאה את העניין הרוחני של אותצה המצווה להיות בלתי נשכחת מהאדם. אילו המצוות היו במחשבה בלבד- היו עלולות להשתכח מן הלב. יש טרדות, בגרויות, עומס בלי סוף המעשה בפועל (כניסה לסוכה, הדלקת נרות, צדקה ועוד) הופך את העניין להיות חקוק בליבו ומוחו. "כי לא תשכח מפי זרעו". וגם, ע"י המעשים מזכירים אחד לשני את המצוות ואת האלוקות. "מצוות אנשים מלומדה"- זאת אומרת הלימוד יהיה קיים- על ידי מעשה (מצווה) המעשה- שמירה למצוות שלא יתבטלו.

הרב קוק- איגרות

עשיית מצוות היא חסד שלנו עם העולם! חלישות הדעת שלנו במצוות (הכבדות, החוסר חשק) היא "רק" מחוסר האמונה שלנו בטוב העצום שהמצוות שלנו מביאות לעולם!! איננו מאמינים מספיק בכח שלהן. (שלל דוגמאות מהמלחמה שהזכרנו- חייל שנפצע בדיוק כשהפסיקו להתפלל עליו, תפילות הילדים על החיל ועוד)

גם הפשוט שבפשוטים אם יציעו לו לעשות חסד עם העולם כולו- ברור שישמח. אנחנו פשוט לא תופסים שמעשה של אחד משפיע על השני! מטורף..

נתקרב להבנת גודל השפעת מעשינו הטובים אחד על השני אם נבין שישנה אחדות רוחנית- זאת אומרת, אם נשכיל להבין שאור הנשמה של כל יחיד מקושר עם הנשמה הכללית של כל ההוויה כולה, שמהנשמה הכללית (כלל ישראל) שואב כל היקום וכל פרטיו את אור השלמתו. העסק בידיים שלנו. ככל שנוסיף אור בנשמה שלנו על ידי התורה, החכמה, מצוות, תפילה ועבודת מידות, בכל עת ורגע, אנו מוסיפים אור בנשמה שלנו ולא על עצמינו בלבד אנו מאירים ומיטיבים, כי אם על כל ההוויה כולה. משפיעים טוב על כל ישראל. כי 'כל פעל ה' למענהו' משלי ט"ז, ד' מוסיפים אנו השלמה וחיים בכל.

טעמי המצוות ומטרתן

"אל המקורות" (ספר שני) – בן אהרן "סמליות יוצרת":

גרפולוגיה = תורת הסמלים = פיענוח תכונות הנפש של האדם דרך צורות הכתב שלו.

אם הנפש משפיע על צורת הכתב אז נשאלת השאלה האם יש גם תהליך הפוך שבו הכתב משפיע על הנפש?

בעקבות ניסוי מוצלח בילדים מופרעים ששינוי הכתב שלהם שיפר את התנהגותם, קם ענף חדש בשם "גראפותרפיה" – ריפוי על ידי כתיבה.

דרך ה"גראפותרפיה" ניתן להבין כיצד מצוות **שתכליתן לא ידועה לנו** יכולות בכל זאת להשפיע על האדם לטובה. כמו שסמלי האותיות משפיעים על האדם ללא ידיעתו, כך גם המצוות משפיעות על האדם גם ללא הבנתו את התכלית שלהן.

הרב יוסף דב סולובייצ'יק – דברי השקפה:

המצוות לא גורמות לאדם לכיף והנאה אלא להיפך, הן דורשות מהאדם הקרבה כלפי אלוהיו.

(כדברי הרב "נפשי בוחלת בכל אותן דרשות שאומרות ששמירת המצוות טובה לעיכול המזון, לשינה מתוקה"..
סתומרת נפשו סולדת מהאמירה ששמירת המצוות משתלמת ומהנה) תחילתה של פעולת הדת היא הקרבה אישית, וסופה היא מציאת האדם את עצמו. כדי שהאדם יזכה בדבר משלו עליו קודם כל להפקיר את אותו דבר מבעלותו. אסור לחשוב על המצוות במושגים של תועלת כי מטרת המצוות היא בראש ובראשונה לגרום לאדם להקריב מעצמו ולא לשמש את האדם לצרכיו.

"המגיד מדובנא" – כוכב מיעקב, פירוש על ההפטרות:

"לא אותי קראת יעקב – כי יגעת בי ישראל" (הפטרות ויקרא)

משל לעשיר אחד ששב לביתו סמוך לשבת ולכן הוא רץ לביתו להתארגן והשאיר את חפציו על העגלה. כשהגיע לביתו שלח את אחד מנעריו שיביא לו את החפצים. כאשר הנער הגיע עם החפצים הוא ניגב מהפנים שלו את הזיעה שהצטברה לו ממאמץ סחיבת חפצי העשיר. בעקבות כך העשיר אמר לו שאלו לא חפציו שהרי החבילה שלו הייתה קטנה והיא לא הייתה אמורה לגרום לנער להזיע כך.

נמשל – המצוות אמורות לגרום לאדם אושר ולא מאמץ מופרץ. אפשר לעמול, אפשר שלא יהיה פשוט קצת אבל לא בצורה כזו מייגעת .. כאשר עם ישראל "יגע" מעבודת ה' אז הקב"ה משיב לעם ישראל (הפסוק למעלה שאומר הנביא) שהוא כנראה לא עבד אותו באמת, שהרי אם היה עובד את הקב"ה באמת אז היה אמור להתמלא חיות ולא ההיפך.

חשיבות הפרטים הקטנים

הרב אלימלך בר שאול- המצוות הן השער אל נפש

אנחנו לא יכולים לדעת את הערך של כל מצווה ומצווה, בין אם טורחים בשבילם הרבה או קצת. וכל פרט בתוך המצווה הוא גם כן ענק שכן "רחבה מצוותך מאוד" גם בנסתר וגם בנגלה. הרב אלימלך מביא את הסיפור על אונקלוס שהמלך שלח שליחים להביא אותו עליו וכל משלחת שהגיע התגירה עד שהמלך אמר להם לא לדבר עם אונקלוס והוא יצא איתם ונעמד בדלת והצביע על המזוזה ואמר להם "הקב"ה עבדיו מבפנים והוא משמרן מבחוץ" ובמשפט זה הם הבינו והכל וגם כן התגירו, שהבינו את המהות של מצוות מזוזה שמודיעה על אהבתו ומתוך כך יחזור האדם למה שבאמת צריך לעשות וילך בדרך הישר.

מחוייבות או התחברות

הרב יהודה עמיטל – בין התחברות למחויבות:

החיים על פי התורה מבוססים על סמכות ומחויבות. למרות זאת בדורנו נוצרת אידיאולוגיה דתית חדשה ששמה במרכז החיים הדתיים את ההתחברות לעולם התורה, תוך הדגשה שהחיבור מנוגד מהותית לסמכות ולמחויבות. באידיאולוגיה זו יש מספר דברים חיוניים:

- הרצון להתחבר מבטא צורך בחיפוש אחרי עבודת ה' משמעותית ורלוונטית לכאן ולעכשיו.
- הרצון לחיבור אישי מבטא תגובת נגד להליכה הדתית אחרי העדר בלי מחשבה.
- הרצון לחיבור מהוות וחיות תגובת נגד לחוסר הרוחניות שקיימת בבתי הכנסת הקהילתיים.
- הרצון לחיבור הלב שמהווה ביקורת על תופעת ההתחרדות בציבור הדתי לאומי ששמה דגש על קיום פרטי המצוות ללא עלייה במטען הרוחני. טוענים שנוצר נתק בין

חובות האיברים (מצוות מעשיות) לחובות הלבבות (מצוות על הלב כמו אהבת ה', יראה, עבודה בשמחה ועוד) שהרצון בחיבור לחובות הלבבות זועק עליו. השורש של אידיאולוגיית החיבור נמצא באופי של החיים הדתיים בעידן המודרני – פתיחות ולא סגירות בגיטאות יהודיים.

למרות הדברים החיוניים שקיימים ברצון לחיבור יש בה גם דבר מהותי בעייתי מאוד.

הר כגיגית- חז"ל מוסיפים שבני ישראל לא קיבלו את התורה רק מתוך חיבור של "נעשה ונשמע" אלא גם בגלל שהקב"ה כפה עליהם את ההר כגיגית. המהר"ל מסביר שמטרת חז"ל היא למנוע את המחשבה שניתן לבסס את התורה רק על חיבור שיכול להיעלם ואיתו ביחד תיעלם גם התורה, ולהגיד שחייב להיות מימד של מחויבות שיחזיק את התורה גם כאשר אין את החיבור. **בניגוד לאמירה ברורה זו של חז"ל, התנועה החדשה זונחת לגמרי את הצורך במחויבות ומבססת את עולם התורה שלה רק על החיבור.**

תנועה זו מבוססת על הליברליזם המערבי ששם בראש סולם הערכים את זכויות וחופש הפרט ומתוך כך את החופש ממחויבות לערך עליון (התפרקות הזהות והשיכות לעם/מדינה/חברה/משפחה) השלכת חשיבה זו על העולם הדתי מביאה לכך שהבחירה הופכת להיות היסוד המרכזי בעולם הדתי. כל עוד הבחירה הייתה הופכת למרכז אבל נשארת לצד המחויבות שמחזיקה אותה, אז עולם התורה היה עולה בדרגה. הבעיה שאצל רבים מהנוער הבחירה לא רק שתופסת מקום מרכזי אלא שהיא הופכת להיות הצד הבלעדי ללא שום זיקה למחויבות, ומתוך כך גם התנערות מכל סמכות. התוצאה של זה שהנוער מאיר בעולם הדתי שלו רק את המצוות שהוא מחובר אליהן באופן אישי (וכל אחד מחובר מטבעו למצוות אחרות), וגם זה תקף רק לזמנים בהם הוא מרגיש חיבור (שהרי החיבור לא קיים כל הזמן ותמיד יש עליות וירידות). כדי להצליח להחזיר את הנוער למחויבות לעולם התורה יש להחליף את המילה "מחויבות" במילה "נאמנות" בה משתמשים חז"ל כדי לתאר את האמון שהאדם המאמין נותן בקב"ה ובדרך הנהגתו את העולם. בעוד ש"מחויבות" יוצר לעיתים אנטי, "נאמנות" כולה דבר חיובי. המחויבות/נאמנות היא חלק מטבעו של האדם, וההתקוממות כנגד זה היא לא טבעית וסופה להיעלם. "צדיק באמונתו יחיה" – עולם התורה מבוסס על נאמנות/מחויבות, זה הבסיס להכל.

הרב שג"ר – לוחות ושברי לוחות – "חווייה, מיסטיקה וחיידוש הנבואה":

העידן החדש הוביל רבים בציונות הדתית להדגיש את החוויה בעבודת ה'. הרב עמיטל כתב בעקבות כך את מאמרו "בין התחברות למחויבות" וטען שאסור לינוח את המחויבות שהיא הבסיס לעבודת ה'.

הרב שג"ר במאמרו מדגיש את הסכנות הכרוכות כששמים את הדגש המרכזי על המחויבות לבד (בעיקר ניתוק רגשי ויצירת ניכור אצל המאמינים. קיום מצווה קלה כבחמורה אך בלי רגש) ומדגיש את העומק הדתי שקיים אצל אלו שמדגישים את החוויה.. לא רק שההנאה לא מובילה בהכרח לפגיעה במעשה הדתי, אלא שהיא אפילו מבטאת לפי כמה תפיסות ביהדות את תכלית העבודה הדתית.

הסבא מסלבודקה מוכיח מתוך המושג "עונג שבת", שהקדושה יכולה לנבוע דווקא מתוך עונג פיזי. העונג בקיום המצוות מוביל לחיבור ולקדושה ודבר זה יכול להוביל לבסיס לעולם דתי עמוק הרבה יותר מזה המבוסס על לימוד ויגיעה.

הרב עמיטל, הרב שג"ר ומה שביניהם-

האם קיימת סתירה בן הרב עמיטל להרב שג"ר? לא ולא. הרב שג"ר עונה לו אך לא סותר את דבריו.

כל אחד מהם שם דגש על צד אחר ושונה בעבודה, אך אלו צדדים משלימים. שניהם יוצאים מתוך מקום של נאמנות הלכתית.

הרב שג"ר מדגיש שהמניע לבקשת ההתחברות הוא רצון ברגש בעבודת ה' והרגש הזה הוא חשוב. הרב עמיטל גם מנה דברים טובים בבקשת החיבור, ולא יגיד שהרגש לא חשוב, אך שם את הדגש- קודם כל על להיות נאמן!! לעבוד את ה' ולא את עצמי...

הרב שג"ר לא מתנגד למחוייבות והרב עמיטל לא מתנגד לעונג. שני צדדים של מטבע אחד שנקרא עבודת ה'.

כמו תמונה של פיל. אם נשים אור על האוזן שלו ונחשוב שרק זה הפיל זו תהיה טעות, ואם נשים אור רק על החדק ונחשוב שרק החדק זה הפיל זו תהיה טעות. אז מה הפיל באמת? מי צודק? מי שיגיד שהחדק או מי שיגיד שהאוזן? גם וגם!! עבודת ה' זה לא רק רגש, וזה לא רק ביטול עצמי בפני רצון ה', עבודת ה' היא גם וגם. צריכה את שני המיימדים האלה. הרבה צדדים שמרכיבים יחד את המכלול השלם של עבודה נכונה טובה ומשמחת!

ערך לימוד תורה

מהר"ל - "לעסוק בדברי תורה":

תורה מונחת - "וזאת התורה.. לפני בני ישראל" - למה כתוב לפני? כי התורה מונחת לפני כל אחד מישראל, כל אחד מישראל יכול ללמוד תורה. אבל אולי האדם יחשוב שהתורה היא רק לחכמים והאדם הפשוט יכול לטעות, אבל התורה נתנה לכולם ולכן לא לומר זאת.

לעסוק בדברי תורה - לכן מברכים לעסוק בדברי תורה, העיקר שיעסוק בדברי תורה, גם אם הוא טעה וגם אם לא. התהליך הוא המטרה, עצם העיסוק וההגות בלימוד תורה. לא לימוד העיקר אלא העיסוק (לימוד - הפסיקה). בכל מקרה צריך להתפלל לכוון לאמת של התורה. אדם לא צריך לחשוש שלא יבין נכון את התורה, כיוון שיש ערך גדול לעצם לימוד התורה, לעסוק בתורה.

הרב סולוביצ'יק - משמעות דברי התורה שנשכחים:

המהרל נותן משל - מלך שנתן לעם עגלה מלאה חביות ואמר להם שכל אחד ימלא חבית במים וישפכו לעגלה. המלך החל וכשהתחילו לעשות כדברו גילו שהחביות מחוררות. הבינו אנשי העיר שלא יצליחו למלא את החבית ואת העגלה במים ועזבו, התייאשו. איש אחד אמר שהמלך חכם, וכנראה יש לו כוונה נסתרת, יש טעם לציווי. רק אותו אדם קיים את ציווי המלך. כשחזר אותו המלך בערב וראה מה קרה, כעס על אנשי העיר שמרדו בו. הסביר אנשי העיר שהחביות מחוררות ולכן לא הצליחו למלא את העגלה והפסיקו. הסביר המלך שהכוונה לא הייתה למלא את העגלה, אלא לנקות את החבילות שהיו מזוהמות ע"י כל שהמים ישטפו את הזוהמה דרך החורים. המשל הוא שהאדם הוא כמו חבית. עצם לימוד התורה משפיע על האדם. גם אם אדם לומד ושוכח, עדיין התורה משפיעה עליו ומנקה את נפשו. יש ערך ללימוד התורה גם אם האדם לא זוכר אותה, היא משפיעה על הנפש.

פרופ נחמה ליבוביץ- לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני

האם בימינו איסור עבודה זרה הוא רלוונטי? הרי חז"ל ביטלו את יצר הרע. והתשובה היא שיש עבודה זרה אחרת היום והיא השעבוד לעושר ותענוג והרי ביהדות עושר זה לא דבר רע (אברהם היה עשיר) אלא שהופכים את ההכלי המשרת לאדון. ומה הכוונה? שאדם הופך את האמצעי למטרה אז הוא כביכול עובד עבודה זרה ואפילו אידיאלים גדולים שהופכים להיות במקום אמצעי מטרה גם הם עבודה זרה.

הראי"ה קוק - הקב"ה מתגלה בכל כוחות החיים

מה שאנשים חושבים - שאת אלוקים אפשר להשיג רק מתוך הדת - הפיל את העולם. דבר זה ניתק את הדת מהחיים. התפיסה שאפשר להפריד בין הדת לחיים גרמה לשפלות בעולם. המצוות הן כלי עזר שעוזר להכשיר את המציאות לידיעת אלוקים. ההפרדה בין קודש לחול היא לא בכך שא-לוקים בקודש ולא בחול. ה' נמצא בכל ההווה, מתגלה גם בקודש וגם בחול. תפיסת ההפרדה בין הקודש לחול מצמצמת את האלוקות. ההפרדה בין דת לחיים היא תחילת הבעיה, כל החיים הם ביטוי של ה'.

חגים

ראש השנה ויום הכיפורים

"קול דממה דקה ישמע" - הרב שלמה זיין.

יש רגעים בחיי האדם בהם יש תחושה עילאית שהאדם לא יכול לבטא, הדיבור לא יוכל לבטא. ביו"כ בביהמ"ק אין תפילות ארוכות, הכהן הגדול נכנס לקודש הקודשים פעם בשנה כדי להקטיר את הקטורת עושה הכנה לפני וכשנכנס היה מקטיר ללא מילים, רק כשהיה יוצא היה מתפלל תפילה קצרה מכיוון שהשתיקה גבוהה. עומק העומקים של הקודש לא מתבטא במילים, אלא במפגש עם ה'. כך גם בתקיעת שופר, זה תחליף לקודש הקודשים ולכן יש לשתוק. אנחנו כל השנה מדברים לשון הרע ואי אפשר להגיע כך לקב"ה, לכן בזמן תקיעת שופר שותקים. צריך לזכור שיש לנו קול פנימי "קול יעקב" – קול יהודי שיש לכל אחד מישראל. הקול הזה מזכיר לנו את עומק הנשמה – בני יעקב אבינו. לאורך כל השנה צריך לשמוע את נקודת הקודש שהיא מעבר למילים, עומק נשמה עמוק יותר מהעולם המציאותי הנראה לעין – "קול דממה דקה ישמע".

שופרות – הראי"ה קוק

הרב קוק עונה שאנחנו רוצים שגאולתנו תהיה בשופר גדול. ההלכה קובעת 3 דרגות של שופר בר"ה

1. שופר גדול – איל
2. שופר בינוני – שופר מחיות אחרות כשרות – כשר
3. שופר קטן – שופר מבהמה טמאה או של גוי שעובדה ע"ז – טמא יצא ידי חובה.

יש קשר בין הגאולה לשופר – "תקע בשופר גדול לחירותנו", "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" – התקיעה גורמת לקיבוץ גלויות. הגאולה הגדולה היא שעמ"י רוצים לעלות לא"י כדי לקיים את דבר ה', שהמניעים של הגאולה הם קודש.

במקביל לשופרות ההלכתיים יש שופרות רוחניים:

1. שופר גדול 1. אנשים עולים לא"י מתוך שאיפה לקודש, ברצון לקיים את דבר ה', בדיעה שרק בא"י יכולים לקיים ולהוציא לפועל את תפקידנו כאומה.

2. שופר בינוני – נובע מרצון של עמ"י ללאומיות, רצון להקים מדינה משלנו.
3. שופר קטן – אם אין התלהבות של קודש או לאומיות, הגויים מציקים לעמ"י והם בהכרח עולים לארץ.

"תקע בשופר גדול לחירותנו" – רוצים שהגאולה תבוא מאהבת ה' וקודש, גאולה מלכתחילה. לא רוצים גאולה של שופר קטן ובינוני.

דרך חוטאים ודרך חטאים – הרב סולובייצ'יק:

דרך חוטאים ודרך חטאים: עיקר התשובה זה הוידוי. הוידוי מתחלק לשני סוגים שונים ומכאן שיש שני סוגים של תהליכי תשובה: • תשובה של כפרה – תהליך התשובה הבסיסי בו על האדם להתודות על החטא, להתחרט על מה שעשה, ולקבל לעתיד שלא יחזור אל אותו החטא (כמו שלמדתם ביחידת ההלכה בכיתה י'). פרישה מן החטא. • תשובה של טהרה - במסכת סנהדרין מובאת ברייתא העוסקת בתהליך החזרה בתשובה, כדי להיות כשרים שוב לעדות, על 3 עבירות שהמשותף להן הוא שיש מצבים בהן מדובר באיסור ואילו יש מצבים בהן אותה פעולה מותרת:

1. משחק בקוביא – כאשר מדובר בהימורים על כסף אז אסור אבל כאשר מדובר במשחק סתם לכיף אז מותר.
2. הלואה בריבית – כאשר מדובר בהלוואה ליהודי אז אסור ואילו כאשר מדובר בהלוואה לגוי אז מותר (כמו שלמדתם השנה בספר דברים).
3. הפרחת יונים – כאשר מדובר במקום ישוב אז אסור ואילו כאשר מדובר במקום לא מיושב כמו המדבר אז מותר היינו מצפים שתהליך החזרה בתשובה על עבירות אלו יכלול את החרטה, עזיבת החטא וקבלה לעתיד על עשיית פעולות אלו רק באופן בו הן מותרות. למרות זאת בברייתא שנפסקה להלכה ברמב"ם נאמר שכדי לחזור בתשובה על חטאים אלו יש לעזוב לגמרי את העיסוק באותן פעולות, גם בצד בו הן מותרות.

תהליך זה מבטא את התשובה של הטהרה – תהליך תשובה בו נדרש מהאדם לעזוב לגמרי את הסביבה שהביאה אותו לחטא ולא רק לפרוש מן החטא עצמו. פרישה מדרך חטאים. התשובה הבסיסית בשביל כפרה דורשת רק פרישה מן החטא, אך התשובה המלאה בשביל טהרה דורשת גם פרישה מדרך החטאים, כלומר התנתקות מהסביבה שבה יכול לצמוח החטא מחדש.

לדוגמא – אדם שנחשף לתכנים פורנוגרפיים באינטרנט ורוצה לתקן את דרכיו צריך בבסיס לפרוש מן החטא ולקבל עליו לא להיכנס יותר לאתרים אלו, אך כדי לטהר את עצמו עליו לפרוש לגמרי מהסביבה שמאפשרת לו להגיע אל אותו מקום אסור, התקנת תוכנת סינון על האינטרנט.

חג הסוכות

הרב מרדכי אליהו-תפקידם של ענני הכבוד

למה יש לנו חג מיוחד לזכר ענני הכבוד ולא לזכר ניסים אחרים במדבר כמו המן והבאר. והוא אומר שענני הכבוד מקיפים את כל החלקים של האדם – האדם עצמו צריך להיות בתוך הקדושה והטהרה, אין לאדם שמחה שלמה אלא שהוא שלם במצוות ה', ומצווה נעשת בכל האברים היא מצווה מושלמת, הסוכה מקיפה את האדם מכל הצדדים. לחם-מן ומים הם צרכים בסיסיים של האדם ולכן אין חג בשבילם אבל ענני הכבוד הם לא צורך בסיסי אלא העננים זה ביטוי לחיבת ואהבת ה' אותנו. ביטוי לכך שהם תוספת שהיו מגנים מפני השמש והשרב והיו מגנים אלינו מפני אויבים. וזה סמל לאהבת ה' היתרה.

עבודת ה' בשמחה כל השנה – הרש"ר הירש: והיית אך שמח

דברים ט"ז, ט"ו: "שָׁבַעְתָּ יְיָ הִרְשִׁיר הִרְשִׁי לְדַבְּרֵי הַפֶּסֶק הַעֲוֹסִקִים בַּעֲלִיָּה לְרַגֵּל בַּחֲגֵי הַסֻּכּוֹת אֶל הַמִּקְדָּשׁ וְאֶשְׂרֵי בְּחֵר הָיָה". מהי המשמעות של העלייה של למקדש בחג האסיף יחד עם כל העם הנאסף שם היא

שהאדם מתאחד עם שאר עמ"י בביהמ"ק, ומבין שמקור שמחתו הוא ה' שמשפיע עליו ברכה במקום התורה (ביהמ"ק) ובאמצעותה. "והיית אך שמח": הברכה המיוחדת היא ש"והיית שמח" נהפך לתכונה, למשהו קבוע באישיות האדם. היתרון על פני "שמחת" הוא בכך ש"שמחת" זוהי פעולה זמנית, ואילו "אך שמח" הופך את השמחה לקבועה ומורה לשמחה להיות גם בזמנים קשים, על אף הכל תישאר שמח. הברכה "והיית אך שמח" נובעת מהעלייה לרגל בכך שמהעלייה לרגל האדם שואב את שמחתו. הוא עוזב את ביתו, וגידוליו והולך לבית המקדש, ומשם השמחה תלווה אותו בכל מהלך חייו, ולמרות הכל.

שתי דרכים להתמודדות עם העצבות – הראי"ה קוק

הדרך הראשונה בה ניתן לשמח את האדם היא להסיח את דעתו מהדברים שמעציבים אותו. שמחה זו אינה שלמה ותמידית כיוון שהדברים עליהם עצוב עדיין קיימים ומפריעים לשמחתו.

"הדרך המובחר" -

השלב הראשון בהתמודדות עם הדברים המעציבים את האדם הוא להבין מה מעציב אותו. השלב השני הוא להבין שכל מה שמעציב אותו אינם צריכים להעציב אותו אלא באים לחזק את האדם ולגרום לו ללכת בדרך התורה ולקיים מצוות. (לדוגמה: להבין שאם אדם נכשל במשהו אז משם הוא יצמח ויגלה את כוחותיו). הנימוק לכך שבאמת אין סיבה לעצבות היא שהכל מאת ה', הכל לטובה, זוהי תכלית החיים.

במקום לשקוע בעצב צריך ללכת בדרך ה', להתחזק בלימוד תורה וקיום מצוות, ועל ידי זה יגיע לתכלית החיים ולא יפחד מהמוות.

הקל והחומר שהאדם לומד בעיין התורה והמצוות הוא שאם התורה והמצוות מגינות על האדם מפני הפחד והעצבות מהמוות, קל וחומר שיגנו על האדם משאר הדברים שמעציבים אותו כיוון שהם קטנים יותר מהפחד מהמוות, ואז האדם נהיה שמח כי הוא בוטח בה'.

חנוכה

הרב רונן נויברט- הניצחון שבתוך מסגרת הטבע

הרב רונן שואל למה רק בחנוכה ופורים מברכים שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה ולא ביציאת מצרים ושאר הניסים ומסביר כי הכוונה היא כי הנס היה בזמן הזה ולא ע"י משהן מעל לטבע והמציאות.

יציאת מצרים היא נס שנעשה ע"י הבורא והוא שבר את הטבע. בנס חנוכה אנו היינו שותפים לנס.

בכל שנה ושנה יש לנו אפשרות להעלות את הטבע מכוח העוצמות הטמונים בנו. הניסים האלו גדולים מהניסים שמחוץ לטבע.

פעולה טובה בעולם הזה מרוממת יותר מכל העולם הבא.

לעומת התפיסה היוונית שאומרת שלא ניתן לתקן את הטבע (גזירה נגד ברית המילה..) הדרך היחידה לפי היוונים זה להתנתק מהחומר, הפילוסופיה היוונית מנתקת את החוכמה מהעשייה. (רבי עקיבא וטרנסופס...מעשיו של מי נאים..) וחכמת התורה, חוכמת הקודש משנה את הרצון ואת תכונתו.

חנוכה מלמד את העולם שיש אפשרות לרומם את הטבע והעולם יכול לבוא לתיקון. מגלים את הקדושה שנמצאת בתוך הטבע.

טו בשבט

הרב אורי שרקי – עולם התורה והטבע

ברכת האילנות ומסכת אבות – האם יש סתירה?

הרב שרקי אומר שהכוונה במשנה היא שאדם אדם מפסיק ממשנתו (לימודו) ואומר מה נאה אילן זה הוא מתחייב בנפשו כי הוא מפריד בין העולמות. אילו האדם היה ממשיך במשנתו זה היה גורם להתפשטות התורה בכל מרחבי החיים, ולא גורמים לפירוד בין עולם הקודש ובין עולם החול. הרב שרקי נותן את משל הפרוזדור והטרקלין, ואומר שהעולם הזה והעולם הבא הם אותו עולם רק מצדדים שונים. בט"ו בשבט ובברכת האילנות אנו מאחדים בין הקודש לחול.

כי האדם עץ השדה – הרב יהודה איגר

למה דווקא ט"ו בשבט? בט"ו בשבט ניתן שרף באילנות, הוא מקור החיות של העץ. בט"ו בשבט יש נביעה מיוחדת של השרף בעץ, החיות חוזרת לעץ. ברגע שמעיין החיות שבעץ מתחיל לגדול – זה סימן טוב, סימן של חיים, ולכן ט"ו בשבט.

הקשר לאדם: לפעמים האדם נראה חסר חיים, מנותק, אבל יש בו תמיד רצון, אפילו קטן. לחיות ולהתחבר. הרצון הזה פורץ כמו השרף שבעץ. כל עוד אנו חיים יש בנו נקודה של חיים, אפילו אם האדם כבוי לחלוטין, והנקודה הזו ניצורה – בזכותה הוא יהיה כעץ שתול על פלגי מים.

תפילה

מבוא – תפילתו של אדם לא מאמין:

צריך להיות דתי בשביל להתפלל?

התפילה טבועה באדם, לא צריך להיות דתי כדי להתפלל.

תפילה בעת מצוקה:

בשעת מצוקה, יש רצון פנימי להיאחז במשהו גבוה יותר.

חשיבות המסורת:

תפילה של עם שלם, עם עם מסורת, עם היסטוריה, הופכת את האדם מפרט לעם, למשהו גדול יותר.

מדוע אנחנו מתפללים?

התפילה הטבעית

הראי"ה קוק – התפילה הטבעית – הנשמה תמיד מתפללת

הנשמה מתפללת תמיד?

תמיד מתפללת, כל הזמן יש לנו קשר עם ה'. בשעת התפילה עצמה, תפילת הנשמה באה לידי ביטוי.

ההכרח שבתפילה:

יש לנו תסכול גדול – אנו שואפים לשלמות בעוד העולם אינו שלם. התסכול נוצר מהפער. לכן, אנו חייבים את

התפילה כדי ליצור איזון – בתפילה יש שלמות, לכן יש הכרח בתפילה, לאזן את צורך השלמות.

התענוג שבתפילה:

המפגש עם השלמות, הנצח, מענג אותנו, גורם לשלווה ורוגע פנימי.

התפילה כיצירת קשר עם ה'

האדמו"ר מפיאסצנא – מדוע יש צרות?

יש החושבים שהתפילה היא בשביל הדאגות והצרות שלנו, כמו שמבקשים מאנשים, ואם אין צרות אז לא צריך להתפלל. אולם, מטרת התפילה האמיתית היא להתקרב לה'. הדאגות והצרות הן כדי שנתקרב ונתפלל לה'. האדמו"ר מפיאסצנא מביא משל על בת מלכים שהייתה במצוקה. מלך הציל אותה ורוצה שתתחתן עימו. בת המלכים לא דיברה איתו, ולכן החזיר אותה המלך לצרה כדי שתצעק אליו. הנמשל הוא שהקב"ה רוצה שנתקרב ונתפלל אליו, ולכן ה' שולח צרות לאדם כדי שעל ידם יתעורר האדם ויזכור להתפלל לה'.

מדרש תנחומא:

ארבעת האמהות היו נאות, עשירות, היה להן הכל. מדוע היו עקרות? מדרש תנחומא מסביר שה' עיקר אותן כדי שיתפללו אליו. לומדים מכך שהשנים של התפילות מגדלות את האדם.